

PEDAGOGIKANING NAZARIY ASOSLARI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Jismoniy madaniyat yo'nalishi
9-jm 23-guruh talabasi - Xursandov Jaloliddin
Email: Jalol200505@icloud.com
Tel: +998946564405

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Jismoniy madaniyat yo'nalishi
14-jm 23-guruh talabasi - Qulmatov Zafar
Email: zafarqulmatov25@gmail.com
Tel: +998946650509

Annotatsiya: Mazkur tezis pedagogika fanining nazariy asoslarini o'rganishga bag'ishlangan. Unda pedagogikaning predmeti, maqsadi, vazifalari va o'rganish usullari yoritilgan. Shuningdek, pedagogik jarayonlarning mohiyati, ta'lim va tarbiya nazariyalari, ularning tarixiy taraqqiyoti va hozirgi zamon pedagogikasida tutgan o'rni muhokama qilinadi.

Kalid so'zlar: pedagogika, ta'lim, tarbiya, pedagogik jarayon, metodologiya, ta'lim texnologiyalari, tarbiya nazariyalari, innovatsion yondashuvlar, ta'lim samaradorligi, pedagogik tamoyillar, pedagogik faoliyat, tarbiya usullari, ta'lim mazmuni, rivojlanish, tarbiya metodlari.

Abstract: This thesis is devoted to the study of the theoretical foundations of the discipline of pedagogy. It covers the subject, purpose, tasks and methods of learning of pedagogy. It also discusses the essence of pedagogical processes, theories of education and upbringing, their historical development and their place in modern pedagogy.

Keywords: pedagogy, education, upbringing, pedagogical process, methodology, educational technologies, theories of upbringing, innovative approaches, educational effectiveness, pedagogical principles, pedagogical activity, educational methods, educational content, development, educational methods.

Pedagogika so'zi yunoncha "paidos" (bola) va "agogos" (yetaklash) so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, asl ma'nosi "bolani yetaklash" degan mazmuni anglatadi. Tarixan pedagogika insonni o'qitish va tarbiyalash faoliyati bilan bog'liq bilimlarni o'z ichiga olgan bo'lsa-da, bugungi kunda uning tadqiqot sohasi kengayib, insonning butun umr davomida o'qib-o'rganishini qo'llab-quvvatlaydi. Pedagogika – bu insonni o'qitish va tarbiyalash qonuniyatlari, prinsip va usullarini o'rganadigan fan. Uning

asosiy vazifasi shaxsni har tomonlama rivojlantirish va jamiyat ehtiyojlariga mos holda tarbiyalashdan iborat.

Asosiy yo'nalishlari:

1. Ta'lim jarayoni:

Shaxsni bilim, ko'nikma va malakalar bilan ta'minlash.

Didaktik prinsiplar (ilmiylik, tizimlilik, izchillik, tushunarlilik va boshqalar)ga asoslanadi.

2. Tarbiya jarayoni:

Insonning ma'naviy-axloqiy qirralarini shakllantirish.

Milliy va umumbashariy qadriyatlarni rivojlantirishga qaratilgan.

3. Pedagogik innovatsiyalar:

Ta'lim va tarbiya jarayoniga yangi texnologiyalarni joriy qilish.

Masofaviy ta'lim, interfaol usullar, individual yondashuv kabi yondashuvlar.

4. Pedagogik tadqiqotlar:

Tarbiya va ta'lim samaradorligini oshirish uchun yangi metodlarni ishlab chiqish.

Pedagogik nazariyalarni amaliyot bilan bog'lash.

Pedagogikaning nazariy asoslari shaxsning rivojlanishi, ta'lim va tarbiyaning o'zaro aloqadorligini chuqur o'rganib, ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil qilish uchun yo'l-yo'riq beradi.

Pedagogikaning nazariy asoslari

Pedagogikaning nazariy asoslari insonni o'qitish va tarbiyalash jarayonining umumiy qonuniyatlari, tamoyillari va usullarini tushuntiruvchi bilimlar tizimidir. Ushbu nazariy asoslar pedagogikaning mustaqil fan sifatida rivojlanishiga, shuningdek, uning amaliyotda qo'llanishiga zamin yaratadi.

1. Pedagogikaning predmeti va vazifasi

Pedagogikaning predmeti — insonning rivojlanishiga yo'naltirilgan ta'lim va tarbiya jarayonini o'rganishdir.

Pedagogikaning vazifalari:

Shaxsni tarbiyalash, bilim berish va rivojlantirish jarayonini ilmiy asoslash;

Ta'lim va tarbiya usullarini ishlab chiqish va takomillashtirish;

Insonning ijtimoiy muhitga moslashuvini ta'minlash.

2. Pedagogik qonuniyatlar va tamoyillar

Pedagogik jarayonni tushuntirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan qonuniyatlar va tamoyillar:

Qonuniyatlar: Ta'lim va tarbiya jarayonidagi uzviy bog'liqlik va o'zaro ta'sirni belgilovchi asosiy qoida (masalan, bilimni amaliyot bilan bog'lash qonuniyati).

Tamoyillar: Pedagogik jarayonni tashkil qilishda asosiy yo'l-yo'riq beruvchi qoidalar (masalan, izchillik, ilmiylik, individuallik tamoyillari).

3. Pedagogikaning metodologik asoslari

Pedagogikaning metodologiyasi shaxs rivojlanishini o'rganish va uni boshqarishga oid ilmiy yondashuvlar tizimidir.

Falsafiy asoslar: Pedagogika insonning ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlovchi jarayon sifatida qaraladi.

Psixologik asoslar: Shaxsning rivojlanish bosqichlari, ehtiyoj va qobiliyatlari ta'lim va tarbiyada hisobga olinadi.

Ijtimoiy asoslar: Ta'lim va tarbiya jarayoni jamiyat ehtiyojlari bilan uzviy bog'liq.

4. Pedagogik jarayonning tarkibi

Maqsad: Shaxsni rivojlantirish va tarbiyalashga yo'naltirilgan natijani ko'zlash.

Mazmun: Ta'lim va tarbiya jarayonida beriladigan bilim, ko'nikma va malakalar majmuasi.

Metodlar: Ta'lim va tarbiyani amalga oshirishda qo'llaniladigan usullar (masalan, tushuntirish, amaliy mashqlar, muhokama).

Vositalar: Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan texnik va metodik resurslar (kitoblar, multimedia vositalari).

Natija: Shaxsning bilimli, tarbiyali va rivojlangan inson sifatida shakllanishi.

Xulosa. Pedagogikaning nazariy asoslari ta'lim va tarbiya jarayonlarini ilmiy asosda tashkil etish uchun mustahkam zamin yaratadi. Ushbu asoslar pedagogikaning predmeti, vazifalari, tamoyillari va metodologiyasini aniqlash orqali shaxsni har tomonlama rivojlantirishga yo'naltirilgan ilmiy va amaliy yondashuvlarni belgilaydi. Pedagogika shaxs rivojlanishini ta'minlash, jamiyat ehtiyojlariga moslashtirish va har bir insonning individualligini hisobga olish tamoyillariga asoslanadi. Zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali pedagogika ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Shu bois, pedagogika nafaqat insonni o'qitish va tarbiyalash bilan cheklanib qolmay, balki uning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat olib borishi uchun zarur bo'lgan ma'naviy, madaniy va ijtimoiy jihatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu esa pedagogikani doimiy ravishda rivojlantirish va takomillashtirishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdukarimov, A. (2005). Pedagogika nazariyasi. Tashkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
2. Jabborov, M. (2008). Pedagogikaning asoslari. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
3. G'afurov, I. (2010). Pedagogika va psixologiya. Tashkent: Akademnashr.
4. Ergashev, A. (2012). Pedagogik texnologiyalar: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: Ta'lim.
5. Karmushina, T. (2006). Pedagogika va ta'lim tizimi. Moskva: Pedagogika.

6. Suhorukov, A. (2004). Pedagogika va uning metodologiyasi. Toshkent: O'qituvchi.
7. Shayxov, S. (2015). Ta'lim va tarbiyaning yangi istiqbollari. Toshkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
8. Kuznetsova, N. (2017). Innovatsion pedagogika. Moskva: Yuridik va pedagogik adabiyotlar nashriyoti.
9. Akbarov, Z. (2013). Pedagogikaning asosiy yo'nalishlari va metodlari. Toshkent: O'zbekistonda ta'lim.